

«Az arany sólyom» — egy névtelen siker.

Az a sok, látszólag egymásnak ellentmondó formai, világnézeti, szellemi és stílusáramlat, amely Angliában a legújabb időben annyira nyugtalanítja, eleveníti és színesíti az irodalmat, úgyszólván hétről-hétre valami egészen különös, meglepő szenzációt produkál. Nem csoda: Joyce, Huxley, Lawrence, Eliot, Dos Passos, Hemingway, Woolf, olyan írói egyéniségek, akik mögött és körül nem támadhat más, mint hullámozó eleven-ség, lüktető szín, nyugtalanító meglepődés. Ma — egészen biztos — itt keresik a legéhesebben, talán a legnagyobb tehetséggel is, azt, amit irodalmi valóságnak lehetne nevezni, de ami tulajdonképpen több, mint csupán és tisztán — irodalmi. És, hogy milyen éhesen keresik, bizonyítja nemcsak az, hogy olyan egyéniségek törnek elő, mint akár az abszolút kristályos, szellemi Joyce és az abszolút forró-organikus Lawrence, hanem az is, hogy egyszerre a fülek az angolok felé kezdenek orientálódni. Mintha most London fölött állana az a titokzatos csillag, amely még nem régen Páris fölött állt, azelőtt talán Krisztiania, azelőtt Szentpétervár fölött, az a csillag, amelyik mindig megmutatja, hol ég a legszebb lánggal ama mindenképpen olyan közeli, benső módon érdeklőtűz. Szenzáció szenzációt követ és — íme: van közöttük több könyv, amelyik több mint szenzáció. Van egy, amelyik még azt is elbírja, hogy szenzáció — legyőzte azt, hogy egyik napról a másikra divat lett — könyv maradt. Jó könyv. Kitűnő regény: érdekes, komoly, súlyos. Még talán ennél

is több valamivel. Biztos, hogy költő írta, csak a bizonytalan, hogy ez a költő kicsoda.

«*The gold falcon*» — «Az arany sólyom» — a regény címe, 1933 februárjában jelent meg, névtelenül. A kiadó: Faber & Faber, az «up-to-date» angol irodalom egyik legjobb kiadója annyit árul el, hogy a könyv szerzője egy általánosan ismert, jónevű angol irodalmár, aki ismeretlen kíván maradni. Hogy költő írta, az rögtön az első lapokon kitűnik: pompás, eleven, lüktető mondatok, éles elme, okosság, biztos szavak, formaérzék és azok a tovább elemezhetetlen fények, amelyek mindig kétségtelen bizonyítékai egy költő jelenlétének — tehetség! De ki ez a költő?

A hős neve: Manfred. Igen, Byron Manfredje. A XX. században, a világháború után: Manfred a szenvedélyes, de embergyűlölő; — a sötét, de életvággyal teli; — a ragyogó emberi képességekkel megáldott, de tehetetlen byroni hős. Manfred résztvett a háborúban, hazatért, van egy kis vagyon, felesége, családja, egy kis hírneve és van rettenetes, emésztő, sóvárgás valamire. Valami megnevezhetetlen transzcendentális szomjúság, ami átkergeti az Óceánon, Amerikába, ahhoz a néphez, «amelyiknek a történelemben egyedül sikerült megvalósítani a dekadenciát kultúra nélkül». Itt hányódik úgy, ahogy Manfred, a speakeasyk, streetek, avenuek, skyscraperek, Wagner-operák, múzeumok, regények, Blake-i misztikus költemények, Homeros és New-York Heraldok között, félasszonyok és álbarátok között, mint az igazi byroni hős, akinek minden kevés és minden kicsiny, aki valami új tartalmat keres.

Ez a regény dereka : a nyugtalan, vágyakozó, türelmetlen keresés, ami éles iróniával mindent lerombol, felületesnek látszó élcel tönkretesz, elkeseredett fájdalommal elfordul és mindig visszaesik tragikus szomorúságába. Aztán hírt kap, hogy felesége beteg — s akkor «az arany sólyom» visszarepül haza, Angliába, hogy megérkezzen, eredménytelenül, tovább keresve, csilapíthatatlan szenvedéllyel s azt kérdezve : «Nincs más igazságod számomra, Ó, Nap?»

Az angol irodalomban a regény azt a feltűnést keltette, amit megérdemel. Megcsodálták, könnyű, vibráló nyelvet dicsérték, színes, szikrázó szelleméért rajongtak, elismerték eleganciáját, finomságát, mélységét, a részletek gazdagságát, emberismeretét, irodalmi műveltségét, — mert a könyvön érezni, hogy «modern» könyv, szerzője ismeri Dosztojevskijt, Proustot, Joyceot, Dos Passos-t, Eliot-t és tudott ezeknél többet adni, vagyis a sok hatást felszívta, feldolgozta és tudta a legmagasabbat — önmagát adni.

Megindult a találgatás. Ki írhatta? Ki írta? Eliot? — elég keserű ahhoz, hogy ő írhasssa, de Eliot nem ilyen könnyed. De la Mare? Nem — Graves? — talán. A háború benne oly gyanús, a byronizmus is. Mégsem egészen. Aldington? — nem, Aldington az utóbbi időben egészen Lawrence mellé szegődött és azonkívül is a most saját neve alatt megjelenő regénye : *All men are enemies* — *Minden ember ellenség*: egészen más. Sassoon? Lehet. Talán. A sok keserűség, mégis valami Heine-i felület — sok szín, elsuhanó modulációk. Sokan felismertek benne részleteket, amik hasonlítottak a *Róka vadász* és a *Gyalogos tiszt* emlékirataira — azokra a könyvekre, amikről itt, ezeken a lapokon már volt szó, nem is olyan régen. És a versíró Sassoon, a lángoló, nyugtalan életkereső, az a költő, akiben olyan jellegzetes az a bizonyos megnevezhetet-

len transzcendentális szomjúság! Valószínű. A legvalószínűbb. — De nem biztos. A szerzőség még mindig titok. Csak az nem, hogy bárki írta, a könyv kitűnő, mert bárki írta : *költő volt!*

Hamvas Béla.

Claire Sheridan.

Minden kor irodalmában előkelő és fontos helyet foglal el a memoár. Nemcsak a történész számára bír fontossággal, aki sokszor az emlékiratokban találja meg a világesemények titkos indító okait, szemtanuk bizonyosságát, de a lélekbúvár is élvezettel olvassa az ilyen feljegyzéseket, mert a legmegkapóbb tanulmány az emberi lélek fejlődése a külső és belső behatások alatt és az egyén lelkében visszatükröződő korkép.

Az «emlékezések» nem mindig érdekesek, mert sokszor aprólékos adathalmazok. Nem mindig őszinték, mert az író gyakran elfogult, ha tudja, hogy idegen olvasónak ír, ennek ellenére mégis lebilincselők, mert élet és valóság.

A mai kor — forgatagával élénk életütemével, amikor egy év alatt több esemény torlódik össze, mint őseink egész életében — kiválóan alkalmas ez irodalmi ág kifejlődésére. Az emberi szellem legyőzte a távolságot és így rövid idő alatt a földgolyó bármely pontja megközelíthető. Ezt az előnyt használta ki Sheridan, élete kalandos forgatagában. Sok memoárt írtak az utóbbi évtizedben, de oly élénket, érdekeset és szellemeset, mint Sheridan könyve : *Én, gyermekeim és a világ nagyhatalmai*, — talán egyet sem.

Az írónő Anglia legjobb társaságából származik, unokahuga Winston Churchillnak és a svéd trónörökösne barátnője. Társadalmi összeköttetései és hivatása révén megismerkedik a világ legérdekesebb és leghíresebb embereivel, kiket néhány oda-